

olz empríus (1964). Pel que fa a modalitats semàn-
tiques: a Santa Engràcia declaren que allò són *am-
prius* «perquè no els podem fer *aturar*» (o sigui pri-
var-ne l'accés a cap bestiar); sovint es concreta en
l'aplicació secundària 'zona limítrofa entre dos muni-
cipis i comunal de tots dos' (així a Esterrí de Cardós; a
l'esquerra del riu «són *emprius* d'Altron i de Surp»).

També a Mallorca ha estat popular, si bé allà el
trobo en el sentit genèric i abstracte d'ús lliure d'una
cosa', moltes d'elles, fins les ideals: «sols la Veritat
valenta / ha de tenir a tes gloses / sant *empriu*»,
PdAPenya (*Po. Pop.*, p. 11); «els ermitans de Betlem
els van donar *empriu* de ses paumes i de sa llenya»,
Cala Rajada (1969); però en la locució *tenir empriu*
(que anoto a Puigpunyent, i a la Comuna de Bunyola,
1964) s'acosta ja més a la restricció creixent admesa
en el Principat.

Se'n va derivar ja aviat el verb *empriuar*: «Lo rey
que venc / del cel al món / Messies fon; / no l'han
cregut: / han-ne perdut / lur bovalar, / en l'*empriu*
var / prioritat, / la salvetat / en prats, pastura / ---»,
JRoig (*Spill*, 14508); en un conveni pastoral de l'alta
vall de Camprodon, conservat en un arxiu local en
aquesta, llegeix Mn. Julià Pascual (1977): «declaram
que dits hòmens de la parròquia de Tragurà agen *em-
priu* de pasturar, ab lus bestians propis, de la dita
roca de Quei-agut fins ---», data de 1454; i la còpia
trobada, que no sembla posterior de molt (segons llen-
guatge i lletra), porta un títol «Les afrontacions fins
hont poden *empriuar* los de Tregurà en virtut de la
sentència --- los de Callar, qui donaren *empriu* als
dits de Tregurà ---».

Es parla de llocs a *empriuar* en documents de la vall
de Benasc de 1446 i 1531 que llegeixo en el *Lucero*;
i *empriuar* figura en el Capbreu de la Vall d'Assua
de 1645 que em prestà JLIllarès (1959). Altrament
també tingué curs la variant: «los animals --- jaent en
llur terme poden *empriar* en la dita montanya del
senyor», parlant de Llessui en el *Spill de Castellbò*,
de 1518 (f° 117v). D'ací, personalment, *empriuant* m.
per anomenar els titulars del dret d'*empriu* (pastors,
ramades, bosquerols); *los Empriuvans* llegim en els
Goigs de Sant Marc d'Estiula parlant dels qui hi con-
corren a l'aplec d'aquesta església prepirinenca
(CATorras, *Pir. Cat.* iv, 144b, guia del Ripollès).

¹ Tenim, però, encara *aempram* en doc. de 1329,
BABL iv, 437; *ademprar* amb -d- arcaica, encara en
doc. ross. de 1394, *RLR* vii, 44 (veg. el context en
APER). — ² En efecte en una variant així apareix
des de molt antic: ja en un doc. de Poblet de 1171:
«si homo --- ibi aliquid *emparaverit* vel abstulerit»
(*Cart. de Poblet*, 120). Algun cop en Lluïll: «lo
cellerer lexà la rahó que havia *emparada* contra
Blanquerna, e pres altra rahó, dient ---» (*NCL* ii,
24.20); «un parell de bous que té En Colomer *em-
parats* per l'atayll del castell de Queralbs», Ribes,
a. 1380 (*BABL* vi, 472). — ³ En aquests termes
abstractes seguia encara en la documentació quatre-
centista i foral del Maestrat: «Debat e qüestió que
ere entre D. Barceló P. de una part dient e afer-

mant que'l bosch --- ere propi e no d'*ampriu* comú,
e en Tristany Algerj de part altra, dient --- quel
dit bosch ere d'*ampriu* comú», *Privilegis de Catl*,
a. 1409; però ja s'hi anava combinant i imposant-se-
li la noció més divulgada, com ho mostra després
l'ús en plural: «lo dit bosch --- per establiment
dispost --- dins los tèrmens generals de la vila de
Morella, encara que sie dins los *amprius* de sa Ma-
sia o heretat, no pot vedar, ans és d'*ampriu* comú»,
id., *BSCC* xv, 199, 200. Però fins a docs. molt més
tardans el mot conserva encara la possibilitat d'ús
com a nom d'acció d'aplicacions varies: «que tingam
llibertat de tallar roures, ço és per *empriu* de
nostra casa y no més», doc. de 1610, i fins per a
ocupacions allunyades de la vida terral: «establi-
ment fet per la Batllia General a la present ciutat
de poder tenir lo *empriu* de rentar y netejar las
tripas --- en lo dit rech», doc. del S. xviii (CaCandi,
MiHistCat. i, 136, 197). — ⁴ D'on topònims, com
L'Empriu partida de Morella; *Font, Barranc i Camí
de l'Empriu*, a Ares (a 37'x27' en el mapa IGC).
En terra valenciana el mot apareix en forma deri-
vada amb ex-: al Boixar de la Tinença m'ensenyen
(1961) la «Mola dels Boixos» damunt el poble, com
un *ešampriu* del poble. I això degué allargassar-se
incomparablement més cap a Migjorn, fins al ves-
sant Sud del Benicadell, si bé influit pel verb *ei-
xamplar*; i no solament en el detall fonètic, sinó en
algun sentit, semàntic, adquirint el matís de 'espa i
per a pasturar': «per allà hi ha poc *ešampliu*»,
Alcalà de la Jovada (1963). — ⁵ Per als *ademprivi*
sards, veg. Arrigo Solmi, *Arch. Giuridico F. Sera-
fini*, vol. i, 3, i ii, 1, i *AGI* xvi, 591; Guarnerio.
KJRPh. viii, 171-2.

Empregonar, V. *pregon* + *Empreixivolar*, V. *poi-
xèvol* *Empremà*, V. *empermà* (MA) *Empremer*, *em-
premia*, *empremiment*, *empremió*, *empremt*, *emprenta*,
empremtador, *empremtar*, V. *prèmer* *Emprenda-
da*, *empredador*, *empredar*, derivats del castellanis-
me *prenda*, veg. DCEC *Emprendre*, *emprenedor*,
empreniment, V. *pendre* *Emprenses*, V. *després*
Emprenta, V. *prèmer* *Empreny*, *emprenyador*, *em-
prenyament*, *emprenyar*, *emprenyatiu*, V. *prenys*
⁴⁵ *Empreonar*, V. *presó* (*pendre*) *Emprés*, V. *després*
Emprés, *empresa*, *empresari*, V. *pendre* *Empresona-
ment*, *empresonar*, V. *pendre* *Empresió* (no *em-
pressió*, mala grafia), V. *pendre* *Emprestador*, *em-
prestança*, *emprestar*, V. *prestar* *Emprestatjar*, V.
⁵⁰ *prestatge* *Emprestec*, V. *prestar* *Emprestir*, V.
prest *Emprestit*, V. *prestar* *Emprimada*, *emprimadora*,
emprimar, *emprimat*, V. *prim* *Empretinsós*
barbarisme per *pretensió* *Empprimer*, V. *primer*
(PRIM) *Empprimir*, V. *prèmer* *Emprimis*, V.
⁵⁵ *prim* *Empriu*, *empriuada*, *empriuant*, *empriuar*, V.
empriar *Emprò*, V. *però* *Emproar*, V. *proa* *Emprompte*,
V. *impromptu* (PROMPTE) *Empropri*, V. *vituperi*
Emprova, *emprorador*, *emprovar*, *emprovat*, V. *provar*
Empruixivolar, *empruixavolar*,
⁶⁰ V. *poixèvol* *Empsicosi*, V. *psíquic* *Empú*, V. *pui*